

DE WASSTRAAT

BEKEND
VAN TV

Sociaal ondernemen – en net iets meer –
door Martin Kniest

Verhaal
met
Impact

'Martin en de docuserie *De Wasstraat* laten zien dat – door te denken in mogelijkheden in plaats van in beperkingen – inclusief ondernemen loont! Dit boek is een aanrader voor iedere werkgever die te kampen heeft met de krapte op de arbeidsmarkt en een maatschappelijke impact wil maken.'

Marcel Hielkema, voorzitter VNO-NCW Midden

'Bibliotheken staan vol met goede boeken over maatschappelijk verantwoord ondernemen, maar goede hands-on-praktijkvoorbeelden liggen minder voor het oprapen. Bij Matz Carwash haalt ondernemer Martin Kniest het beste uit mensen door de mensen en hun talenten centraal te stellen. Het inspirerende recept "Martin – Medewerkers – Matz – Maatschappij" moet feitelijk van achteren naar voren worden gelezen om goed te begrijpen waar het echt om gaat.'

Harry Webers, voorzitter SER Overijssel

'Martin doet iets unieks in onze snel draaiende, individualistische maatschappij, maar laat het bedrieglijk eenvoudig lijken. Behalve een spons en een maandelijks loon geeft hij ze ook geborgenheid in een hecht team, kameraadschap, verantwoordelijkheid, vertrouwen, en een luisterend oor.'

Angela de Jong, tv-columnist Algemeen Dagblad

'Martin Kniest is een zeer innovatieve ondernemer die oog heeft voor een gezonde onderneming, maar zeker ook voor sociaal ondernemerschap.'

Caroline van der Plas, BoerBurgerBeweging, Tweede Kamerlid

'Martin is in staat om naar de mens achter het gedrag te kijken. Eigenlijk draait het maar om een ding: aandacht.'

Annelies van Dulmen, voormalig stagebegeleider Daniël de Brouwerschool in Wilp

'Martin Kniest en zijn mannen hebben mijn hart geraakt. In een gepolariseerde wereld laten zij zien hoe het ook kan als we elkaar weer waarderen! Een hartverwarmend voorbeeld van hoe Nederland eruit kan zien!'

Kees Vlaanderen, eindredacteur/programmamaker HUMAN

'De aanpak van Matz Carwash was voor ons de bevestiging dat het anders kan en mede de inspiratie voor hoe wij ons nieuw te vormen team voor de fietsenstallingen, rondvaart en het fietsdepot in Breda willen runnen. We zijn er supertrots op hoe ons team nu, na anderhalf jaar, draait. De werkwijze bij de wasstraat sterkte ons in de overtuiging dat sociaal ondernemen mogelijk en van toegevoegde waarde is.'

Liesbet de Vries, hoofd parkeerbedrijf Gemeente Breda

Inhoud

Voorwoord	13
<i>Beau van Erven Dorens</i>	
1 De wasstraat	16
<i>Hoe wasstraat Matz Carwash landelijke bekendheid kreeg dankzij een docuserie</i>	
Het verhaal van Abdul	24
2 Puur en oprecht	30
<i>De making-of van de docuserie De Wasstraat</i>	
Het verhaal van Patrick	42
3 De dansende ondernemer	46
<i>De aanloop en de achtergrond</i>	
Het verhaal van Daan	60
Het verhaal van Tom	62
4 Wel of niet een sociale onderneming?	66
<i>Sociaal ondernemen en het sociaal domein</i>	
Het verhaal van Denai	78
5 Ken de regels en zoek de ruimte	82
<i>Overheid en ondernemers spreken een andere taal</i>	
Het verhaal van Vincent	114
6 Matzschappelijk verantwoord ondernemen	118
<i>De Matz-methode</i>	
Het verhaal van Maurice	150

7 Dansen met vallen en opstaan	154
<i>Altijd blijven dromen</i>	
Het verhaal van Tim	166
Nawoord	169
<i>Martin Kniest</i>	
Bronvermeldingen	174

De wasstraat

1

Hoe wasstraat Matz Carwash landelijke bekendheid kreeg dankzij een docuserie

Martin zet de motor van zijn sloep uit. De rust op de IJssel tussen Deventer en Zutphen op deze zomeravond is weldadig. In de uiterwaarden van de IJssel snelt een groepje wielrenners geruisloos voort. Het doet hem denken aan de tijd dat hij als amateur nog fietste met Servais Knaven, later Nederlands kampioen en onder meer winnaar van Parijs-Roubaix. Hoe anders kunnen levens zich ontwikkelen. Hij werd geen beroepswielrenner. Ook geen danser of dj trouwens, zijn andere passies. Hij werd eigenaar van een ogenschijnlijk eenvoudige wasstraat. En dat laatste, dat eenvoudige, houdt hem bezig op deze zomeravond – alleen op de IJssel in zijn sloep.

Van ON'er tot BN'er

Tot 2021 was Martin Kniest uitbater van twee wasstraten met de naam Matz Carwash. Niets meer, niets minder. Auto erin, wasbeurt, eventueel een VIP-behandeling en weer door. Sinds 4 januari 2021 weet hij dat Matz Carwash in Deventer (en Zutphen) geen gewone wasstraat meer is. Sinds die dag is 'zijn' wasstraat landelijk bekend, omdat er mensen werken met een 'afstand tot de arbeidsmarkt'. De docuserie *De Wasstraat* (uitgezonden op de NPO bij omroep HUMAN) heeft zijn leven overhoopgehaald.

Wat voor hem gewoon is, is voor de buitenwereld bijzonder. Opeens wil bijna iedereen iets van de Deventer ondernemer. Hij zit aan tafel bij landelijke talkshows. Gemeenten, provincies, Kamerleden, collega-ondernemers, het sociaal domein, de pers ... Allemaal willen ze weten waar hij mee bezig is. Wat hij anders doet.

Openheid

De openheid en kwetsbaarheid van de medewerkers in de docuserie *De Wasstraat* ontroerden velen. Tegelijkertijd is het een confrontatie met een wereld die veel kijkers niet kennen: de wereld van vluchtelingen, Wajongers en cognitief minderbegaafde mensen. Martin vindt zelf dat hij niet meer doet 'dan mensen normaal behandelen. Hooguit kan ik zeggen dat ik geen wasstraat met mensen heb, maar mensen met een wasstraat.

Maar hoe bijzonder is dat? Er zit ook geen masterplan achter de docuserie. Geen uitgekende marketing over de hoofden van kwetsbaren heen.

Hoewel het Martin is overkomen, stemt het afgelopen jaar hem wel tot nadenken. Over het sociaal domein en over hoe hij anderen – ondernemers, mensen uit het sociaal domein, beleidsmedewerkers – misschien kan inspireren het anders te doen. Hij heeft niet de illusie dat hij Nederland ineens ‘inclusief’ kan maken. Dat iedereen, ongeacht welke beperking en welke afstand tot de arbeidsmarkt, opeens kan meedoen. Maar hoe mooi zou het zijn als zijn ideeën worden overgenomen zodat er een ‘beweging’ ontstaat. Als dat zijn bijdrage kan zijn, is hij al meer dan tevreden.

Er zit geen masterplan achter de docuserie. Geen uitgekende marketing over de hoofden van kwetsbaren heen

Niet alleen

Hijzelf is door één klant ook op een nieuw denkspoor gezet. Een steen in het water die een rimpeling veroorzaakte. Precies zoals de docuserie *De Wasstraat* ook rimpelingen veroorzaakte. Door sociaal te ondernemen kun je ook als individu een bijdrage leveren aan een taai vraagstuk. Het is ploeteren, het is lef hebben, het is omgaan met tegenslagen, maar het kan wel.

Martin staat er niet alleen in. Er zijn talloze initiatieven van gelijke strekking als Matz Carwash. Bijvoorbeeld het project van The Colour Kitchen, dat in het teken staat van sociaal ondernemen en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans geeft op betekenisvol werk in de horeca. Of het whitepaper *Arbeidstransitie: naar meer waarde en meer werk*, van hoogleraar Ton Wilthagen en onderzoeker Marieke Stolp. Daarin concluderen zij onder meer dat Nederland een inclusietekort heeft op de arbeidsmarkt en een overschot aan onbenut talent.

Een ander initiatief is Milieuwerk Amsterdam dat fungeert als een intermediair tussen het productieve arbeidspotentieel van mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie (doelgroepregister en beschut werk)

en de vraag naar arbeid in de circulaire economie, facilitaire dienstverlening, transport en logistieke sector. Het grote verschil is dat Matz Carwash landelijke bekendheid kreeg door de succesvolle docuserie. ‘Zichtbaarheid is belangrijk’, aldus Martin.

Martin staart over het rustige water van de IJssel. En probeert zich in te beelden hoe Abdul (in het verleden medewerker en inmiddels door-gestroomd naar een baan buiten Matz Carwash) ruim tien jaar eerder over het veel onstuimiger water van de Middellandse Zee moet hebben gestaard. Als twaalfjarige vluchteling uit Syrië. In een rubberen boot volgepakt met mensen ergens tussen Turkije en Griekenland. Het is pikdonker als de boot lek raakt. Paniek. Het is ieder voor zich. Abdul heeft geen keus en begint te zwemmen. Zeven uur lang. Geen idee welke kant hij op moet.

Datzelfde geldt voor Denai, een van de hoofdrolspelers uit de docuserie. Ook Denai begon aan een ongewis avontuur aan boord van een boot samen met andere vluchtelingen. Halverwege de overtocht houdt de motor ermee op en dreigt de boot te kapseizen. Uit de verhalen van Denai weet hij dat iedereen doodsbang was. Uiteindelijk is hij gered door een Italiaanse kustwacht. Voor Abdul en Denai geen luxe sloep met navigatie en proviand. Zij hadden niets meer dan een reddingsvest.

Bureaucratie

Abdul en Denai komen in een land aan waar zij verstrikt raken in de – overigens goedbedoelde – bureaucratie. Waar talloze partijen aan je trekken. Om je te helpen, maar soms ook om er zelf geld aan te verdienen of een organisatie mee in stand te houden. Koppel dat aan een totaal isolement. Veel vluchtelingen hebben niemand als ze in Nederland aankomen. Geen vrienden, geen familie, geen collega’s en ze spreken de taal niet. Totaal afhankelijk.

Iedereen heeft steun nodig in zijn leven weet Martin. Ook zijn leven ging niet altijd over rozen. Hij voelde zich alleen toen hij als dj door zijn faillissement geen abonnement kon afsluiten voor een mobiele telefoon. De euforie die hij voelde toen hij weer een telefoon had was enorm. Het geeft hem enigszins een idee van hoe dat zal voelen voor een vluchteling die eindelijk een ID-kaart krijgt en als volwaardig Nederlander wordt gezien.

'Op een gegeven moment dacht ik:
was ik maar dood. Je bent helemaal
alleen, niemand vertrouwt je'

Abdul

Van een wasstraat in Damascus naar een wasstraat in Deventer

Abdul is tien jaar als in 2010 in Syrië de burgeroorlog uitbreekt. Tot die tijd leidt hij een bevoorrecht leven in Damascus, de hoofdstad van Syrië. Zijn ouders hebben drie bedrijven. Twee onderhoudsbedrijven voor auto's en ... een wasstraat. De hele familie werkt in het familiebedrijf en ze zijn net samengekomen in een tweede huis van de familie buiten de stad als president Assad een bommenregen op Damascus loslaat. De stad ligt in puin, de bedrijven van de familie van Abdul zijn compleet verwoest. Abdul: 'We waren rijk in Syrië. We hadden niemand nodig, konden alles zelf. We hadden het meer dan goed en ik had een gelukkige jeugd. Van de ene op de andere dag hadden we niets meer.'

De bus naar Aleppo

Het is uitzichtloos constateert Abdul in 2012. Hij besluit te vluchten. Hij zegt zijn familie gedag en neemt de bus naar Aleppo met zo'n 5000 euro op zak. Hij is dan twaalf. 'Dat klink heel jong, maar in Syrië moet je al als je zes bent aan het werk. Je wordt er heel snel volwassen. Ik regelde bijvoorbeeld op mijn tiende al het papierwerk voor de autobedrijven van onze familie.' Hoe anders is dat hier in Nederland weet Abdul inmiddels. 'Hier krijg je van je ouders als je 18 bent nog wat geld toegestopt en dan zeggen ze: "Het komt wel goed." In Syrië ben je als je negen bent volwassen.'

Abdul had begrepen dat je in Nederland ook je familie kunt laten overkomen als je nog geen achttien bent. 'Dat was mijn ultieme doel.' De bustocht naar Aleppo maakt Abdul verdrietig. Het hele land ligt in puin. Maar er is geen weg terug. Het begin van de reis gaat voorspoedig. Via Aleppo loopt hij het laatste eind (zo'n 100 kilometer) over land naar de Turkse grens. Met een taxi gaat hij vervolgens naar Istanbul en door naar Izmir. Vandaar neemt hij de boot naar Griekenland. Abdul heeft sporadisch contact met zijn familie. 'Dat was heel kort bellen en hallo zeggen. Zo wisten ze nog dat ik leefde.'

Vluchtelingenboot

In Izmir regelt hij ter plekke een overtocht met een vluchtelingenboot. Via tussenpersonen wordt geld betaald en voor 1500 euro verwerft Abdul zich een plek op een rubberen opblaasboot. 'Er was plek voor twintig mensen.'

Maar uiteindelijk zaten we er met 44 mensen op.' Maar Abdul wil weg en heeft betaald, dus stapt hij in de boot. Het is al laat als de boot vertrekt voor een overtocht die normaliter tweeënhalf uur duurt. In de pikdonkere nacht midden op zee doemen opeens lampjes op. Een van de vluchtelingen raakt in totale paniek. Hij denkt dat het politie is en vreest dat de overtocht hier stopt. Ter plekke steekt hij de boot lek. 44 mensen belanden in het water.

Iedereen is op zichzelf aangewezen. Zijn telefoon ligt op de bodem van de zee. Abdul heeft geen flauw idee welke kant hij op moet zwemmen. 'We hadden geen idee waar Griekenland of Turkije ligt. We zijn gewoon maar gaan zwemmen.' Zeven uur zwemt hij. Met doodsangst. 'Als kind keek ik graag naar films als *Jaws*. Al die uren in het water voelde ik gewoon een haai aan mijn voeten.' Tot op de dag van vandaag durft Abdul de zee niet meer in. 'Ik ben nog altijd bang voor diep water.'

Zand onder de voeten

Hij heeft geen idee wat er met de meeste andere opvarenden is gebeurd. Hij vreest dat lang niet iedereen het heeft gered, maar hij weet het gewoon niet. Met twee anderen bereikt Abdul uiteindelijk de Griekse kust. 'Op een gegeven moment voelde ik zand onder mijn voeten. Dat bleek een Grieks eiland waar alleen het leger huisvestte. Drie uur hebben we rondgelopen om iemand te vinden. Toen kwamen we een aantal militairen tegen. We werden opgepakt, maar we hadden het wel gered.'

Abdul en zijn twee medeopvarenden blijven drie dagen in het kamp en worden overgeplaatst naar Athene. 'We kregen een ID-kaart die zes maanden geldig was, maar verder had ik niets. Geen geld, geen werk, geen contact met de familie.' Zijn familie blijft uiteindelijk bijna twee jaar onwetend over wat er met Abdul is gebeurd.

Helemaal alleen

Abdul wordt gek in Athene. Hij kan niets, hij mag niets. Hij wil door. Op allerlei manieren wil hij Griekenland ontvluchten maar hij wordt iedere keer opgepakt. 'Op een gegeven moment dacht ik: was ik maar dood. Je bent helemaal alleen, niemand vertrouwt je.' Een vleugje hoop is er als Abdul werk vindt in een Grieks restaurantje. Hij krijgt kost en inwoning en tien euro per dag.

Abdul begint te sparen. In de hoop dat hij met dat gespaarde geld alsnog naar Nederland kan. 'Na anderhalf jaar had ik genoeg om een

Dit boek is een reis van een ondernemer door het sociaal domein. Het is het inspirerende verhaal van Martin Kniest, een ondernemer uit Deventer die de arbeidsmarkt dichterbij de mensen brengt.

De docuserie *De Wasstraat* raakte miljoenen kijkers in Nederland in het hart. Waarom? Omdat het persoonlijke verhalen zijn van mensen die ieder op eigen wijze hun leven op orde proberen te krijgen, waarbij een ondernemer en zijn wasstraat hen net dat extra steuntje biedt. Dit boek gaat verder waar de serie is geëindigd. Hoe vind je als ondernemer je weg in het sociaal domein? Maar bovenal laat dit boek zien dat iedereen dit op zijn eigen manier kan doen. Als je maar echt betrokken bent.

'Een inspirerend boek voor ondernemers, bestuurders, ambtenaren en iedereen die mensen in de knel wil helpen zonder hen in een hokje te duwen.'

Ron König, burgemeester van Deventer

'Mkb-ondernemers zijn vaak bij uitstek sociale ondernemers, met veel oog voor en voeling met hun directe omgeving. Dat is in deze tijd belangrijker dan ooit.'

Jacco Vonhof, voorzitter MKB-Nederland

'Ik heb nog nooit in mijn leven zo'n bevlogen ondernemer gezien. Zijn recept, als je het mij vraagt: liefde.'

Beau van Erven Dorens, Kale Jakhals Producties

'Een hartverwarmend voorbeeld van hoe Nederland eruit kan zien.'

Kees Vlaanderen, eindredacteur/ programmamaker HUMAN

